

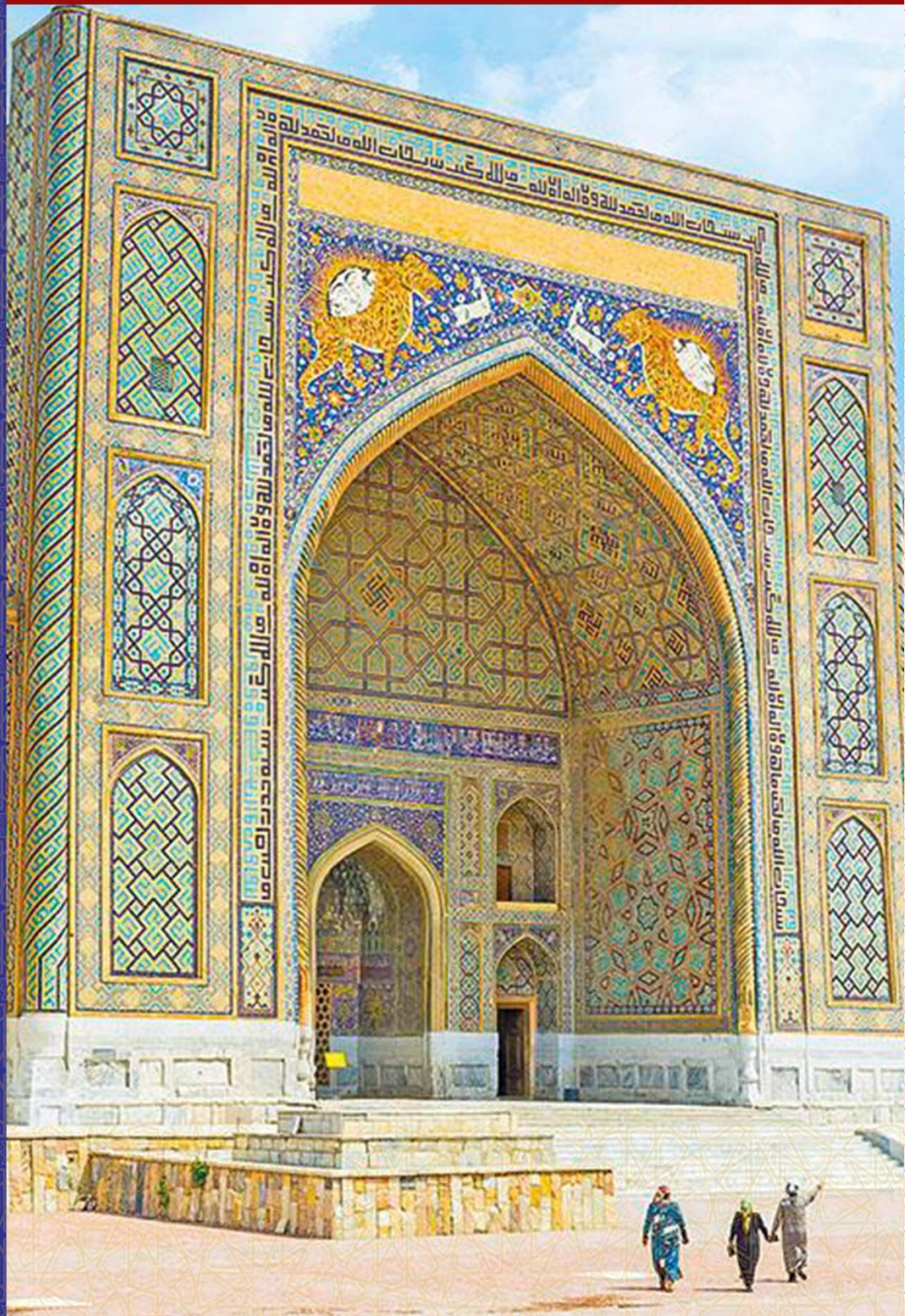
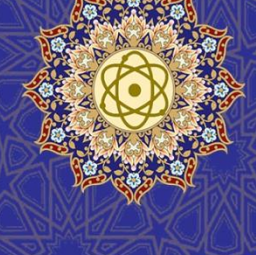
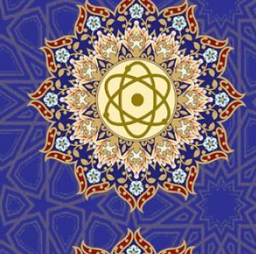
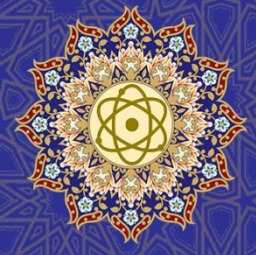
ISSN: 2181-3035

25.03.2022

№1

TALQIN VA TADQIQOTLAR

respublika ilmiy - uslubiy jurnali

 talqin@bk.ru

 +99891-152-93-14

 www.talqinvatadqiqotlar.uz

MUNDARIJA / TABLE OF CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

1.	INNOVATSION FAOLIYAT TURLARI, YO'NALISHLARI VA KLASSIFIKATSIYASI Sh.R.Ro'ziyev, M.D.To'ranazarova	4
2.	ZAMONAVIY O'QITUVCHI VA UNGA QO'YILADIGAN TALABLAR Anarbayeva Guljamol Saydullayevna	9
3.	FAXRIYOR SHE'RLARIDA BADIYYAT Sadoqat Hamrayeva	12
4.	MAKTABDA AMIR TEMUR MEROSI VA MILLIY, MA'NAVIY, DINIY QADRIYATLAR UYG'UNLIGINI O'RGATISH Parmonov Husan Shomurot o'g'li	16
5.	PIRLS TADQIQOTIDA ISHLATILADIGAN MATNLAR UCHUN BELGILANGAN MEZONLAR Rabbonayeva Dildora Tolipovna	18
6.	MATEMATIKA FANIDAN INTERAKTIV USULLARDAN FOYDALANIB DARS O'TISH Raximova Muyassar Baltayevna	22
7.	TA'LIM TIZIMIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING O'RNI VA AHAMIYATI Usmonova Oqila Sodiqjon qizi	27
8.	BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA DEONTOLOGIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK OMILLARI Baybaeva Muxayyo Xudaybergenovna, Yuldasheva Dilnora Shamsutdin qizi	29
9.	СПОСОБЫ ОСВЕЩЕНИЯ МЕТИЛДИЭТАНОЛАМИНА МЕСТНЫМИ И ИНОСТРАННЫМИ АДСОРБЕНТАМИ Ахмедова Дилором Бахтиёровна, Эркаев Актам Улашевич, Шарипова Хабиба Тешаевна	32
10.	ОСОБЕННОСТИ ПРИЕМА НА РАБОТУ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫЕ ОРГАНЫ Махмитова Дилфуза Саидазимовна	39
11.	МЕТАФОРИК ЕВФЕМИЗЛАРНИНГ КОГНИТИВ-СЕМАНТИК ТАБИАТИ Холназаров Умид Эркинович	46
12.	МИЛЛИЙЛИГИМИЗ - БОЙЛИГИМИЗ Жамалиддинов Темур Нуриддин ўғли	52
13.	Исмаилова Хилола Акмаловна, Байбаева Мухайё Худайбергеновна ЗАДАЧИ УРОКОВ ЛИТЕРАТУРНОГО ЧТЕНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЕ ОБУЧЕНИЯ СМЫСЛОВОМУ ЧТЕНИЮ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	55
14.	ҚИЁСИЙ ТИЛШУНОСЛИК ФАНИГА БАҒИШЛАНГАН ЗАМОНАВИЙ ДАРСЛИКЛАР ЯРАТИШНИНГ АХАМИЯТИ Ачилова Мадина Шерзод кизи	60
15.	КОМПЬЮТЕР ЖИНОЯТЧИЛИГИ Хайдарова М.Ю, Фуломов Ш.Р, Носиров Аъзам Тохир ўғли	63
16.	ПОСЛОВИЦЫ И ПОГОВОРКИ КАК СРЕДСТВО ВОСПИТАНИЯ НРАВСТВЕННЫХ КАЧЕСТВ УЧАЩИХСЯ Амонова Нафиса Юсуповна	67
17.	ИЗМЕНЕНИЕ ОРГАНИЗМА МОЛОДЕЖИ ПРИ УМСТВЕННОЙ УТОМЛЯЕМОСТИ Таджибаева Дилафруз Рахмонбердиевна Нигматова Файзинур Улугбек кизи	71
18.	OLIV TA'LIM MUASSASALARI O'QUV JARAYONLARINI INNOVATSION TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI Rasulova Zilola Durdimurotovna	75
19.	GEOGRAFIYA DARSLARINI O'QITISHDA METODIK TAVSIYALAR Shoymardonova Maxsuda Qurbonovna	79
20.	"IDROK XARITASI" NI FILOLOGIK FANLARDA QO'LLASH Qurbonova Nargiza Asrorqulovna	82
21.	ЎЗБЕКИСТОНДА АРВОҲКАПАЛАКЛАРНИНГ ЎРГАНИЛГАНЛИК ДАРАЖАСИ Омонов Шохрух Нормуминович	89
22.	JISMONIY TARBIYA JARAYONIDA AXLOQIY TARBIYANING AHAMIYATI Yaqubova Dinora Bahodirovna	92
23.	BOSHLANG'ICH TA'LIMNI TASHKIL ETISHDA PEDAGOGIK MAHORAT Utaganova Feruza Anorboyevna	95
24.	ОБ АНТРОПОЦЕНТРИЧЕСКОМ ИССЛЕДОВАНИИ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ В УЗБЕКСКОМ, РУССКОМ И АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКАХ Музаффарова Фарангиз Жўрахон кизи	97
25.	О'ЗБЕКИСТОНДА МАНАЛЛИЙ ВАКИЛЛИК ОРГАНЛАРИ ТОМОНИДАН НОКИМ FAOLIYATINI NAZORAT QILISHNING HUQUQIY MEKANIZMI Shukurov Dilshod Shokir o'g'li	102

OLIY TA'LIM MUASSASALARI O'QUV JARAYONLARINI INNOVATSION TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

Rasulova Zilola Durdimurotovna

Buxoro davlat universiteti

Texnologik ta'lim kafedrası dotsenti

Annotatsiya: Maqolada oliy ta'limda innovatsion texnologiyalarni joriy etish, ular orqali bilimlarni rivojlantirish, o'rganilayotgan fanlarning mazmunini chuqurlashtirish va kengaytirish, uni tezda yangilash, samaraliroq o'qitish usullarini qo'llash, shuningdek, har bir talabaning ta'lim olish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirish mazmuni yoritilgan.

Kalit so'zlar: innovatsion ta'lim texnologiyalari, noan'anaviy ta'lim, zamonaviy yutuqlar, bilimlarni tizimlashtirish, motivatsiya, muammoli vaziyat.

Oliy ta'lim mazmunini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarining barqaror rivojlanishiga munosib hissa qo'shadigan, mehnat bozorida o'z o'rnini topa oladigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash tizimini yo'lga qo'yish to'g'risidagi PF-4732-son Prezident farmoni aynan oliy ta'lim muassasasi o'quv jarayonlarini takomillashtirishning ustuvor vazifasi hisoblanadi.

Ta'lim tizimining hozirgi holati noan'anaviy ta'lim texnologiyalarining rolini oshirish bilan tavsiflanadi. Talabalar tomonidan ularning yordami bilan bilimlarni o'zlashtirish an'anaviy texnologiyalarga qaraganda ancha tezdir. Ushbu texnologiyalar bilimlarni rivojlantirish, egallash va tarqatish xarakterini o'zgartiradi, o'rganilayotgan fanlarning mazmunini chuqurlashtirish va kengaytirish, uni tezda yangilash, samaraliroq o'qitish usullarini qo'llash, shuningdek, har bir kishining ta'lim olish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirish imkonini beradi. Oliy ta'limda innovatsion ta'lim texnologiyalari deganda ta'limda fanning zamonaviy yutuqlari va axborot texnologiyalaridan foydalanishga asoslangan usullar tushuniladi.

Ular talabalarning ijodkorligi va mustaqilligini rivojlantirish orqali o'qitish sifatini oshirishga qaratilgan va onlayn ta'lim olish imkonini beradi, talabalarning o'rganilayotgan fanga qiziqishini oshirish, o'qishni kundalik hayot amaliyotiga yaqinlashtirish (samarali muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish, tez o'zgaruvchan turmush sharoitlariga moslashish, psixologik stressga chidamliligini oshirish, nizolarni hal qilish ko'nikmalarini o'rgatish va boshqalar), yangi sotsiologik bilimlarni olish usullarini o'rgatish.

Innovatsiyalarning asosiy bosqichlari:

1. Yangi gʻoyalari yaratish - ochiq muhokamalar, sovrinlar, ilgʻor xodimlarning va boshqalarning fikrlarini aniqlab olish hamda eʼtiborga sazovor gʻoyalarni kengaytirishga qaratilgan muntazam jarayonlardir.

2. Kelajakda samara keltiradigan istiqbolli gʻoyalarni yaratish va rivojlantirish.

3. Tahlil qilish va oʻrganish – doimiy baholab borish, kutilmagan natija olinganda, tahlil qilish va oʻrganish. Bugungi globallashtirish jarayonlarida va kuchli raqobat sharoitida har bir mamlakat taʼlim tizimida oʻz innovatsion rivojlanish yoʻnalishini belgilab olmoqda.

Innovatsion texnologiyalar quyidagilarni oʻz ichiga oladi:

- ✓ tarbiyaviy ish uchun motivatsiya darajasini oshirish;
- ✓ shakllantirish yuqori darajali oʻquvchilarni doimiy ravishda tobora murakkablashib borayotgan faoliyatga qoʻshilishi asosida rivojlantirish;
- ✓ oʻqituvchining faol yordami bilan;
- ✓ doimiy takrorlash, bilimlarni tizimlashtirish, oʻqituvchi bilan birgalikda gaplashish;
- ✓ yetakchi rol - bu mehribon muhitni shakllantirish, har bir oʻquvchiga individual munosabat orqali oʻqishga ijobiy munosabatni yaratish;
- ✓ kognitiv fikrlash sxemasini yaratish;
- ✓ oʻz - oʻzini hurmat qilishni tarbiyalash;
- ✓ differentsial yondashuvga asoslangan;
- ✓ nazariy materialni yaxshi bilish, mashgʻulotlarning muvaffaqiyati;
- ✓ muammoli vaziyatni yaratish;
- ✓ iqtidorli bolalar bilan ishlash.

Zamonaviy taʼlim tizimida oʻqituvchining oʻrni oʻrgatishdan koʻra koʻproq maslahat beradi. U yangi bilimlarni izlash va olish usullarini biladi, yangisi esa oʻqituvchi va oʻquvchining birgalikdagi izlanishidir.

Innovatsiya - yangilik kiritish degan maʼnoni anglatadi. “Oʻqitish texnologiyasi - bu oʻquv maqsadlarini hisobga olgan holda butun oʻquv jarayonining tuzilishi, amalga oshirilishi va baholanishi bilan bogʻliq bilimlar sohasi. U inson va moddiy resurslardan foydalangan holda odamlarni oʻqitish jarayonlarini oʻrganish natijalariga asoslangan. Taʼlim texnologiyasining maqsadi oʻquv jarayoni samaradorligining oʻsishini taʼminlashdir.

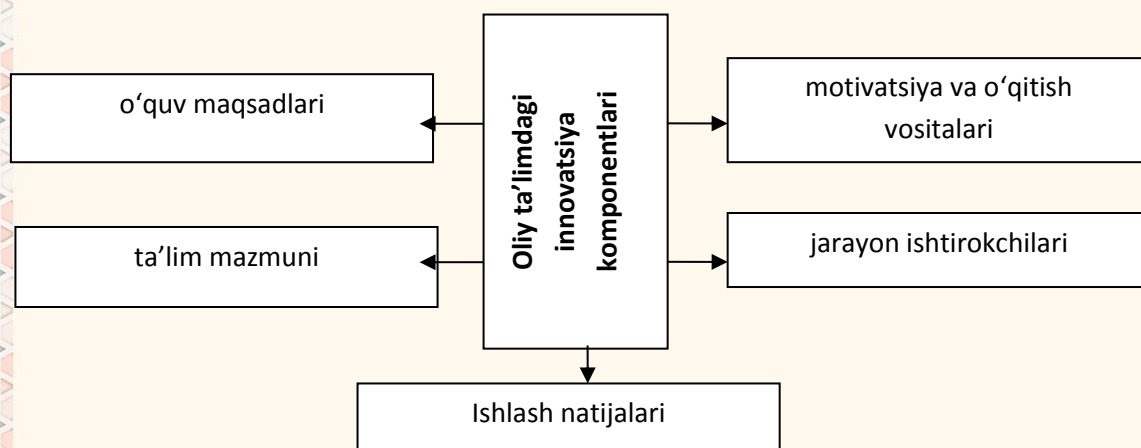
Innovatsion texnologiyalarning birinchi kontseptsiyasi taʼlim muassasalarini zamonaviy texnik vositalar va kompyuter tizimlari tarmogʻi bilan toʻyinganligini oʻz ichiga oladi. Ammo amaliyot shuni koʻrsatadiki, axborot kommunikasiya texnologiyalarining mavjudligi taʼlim jarayonining yaxshilanishi va samarali rivojlanishini taʼminlamaydi. Bu erda ham inson omili ustunlik qiladi. Taʼlimda innovatsion texnologiyalar iqtisodiy oʻsish manbai sifatida inson omiliga asoslangan boʻlishi kerak. Koʻp madaniyatli jamiyatda shaxsning moslashuvchan fazilatlarini

rivojlantirish ta'limning strategik vazifasiga aylanadi. Iqtisodiy leverjer endi hal qiluvchi omil emas. Yana nozik omil shundaki, inson jamiyatni yangilash va modernizatsiya qilish mezoniga aylanadi. Zamonaviy ta'limning o'zgargan konteksti shundaki, u ko'p madaniyatli muhitda ishlaydi. Shunga asoslanib, innovatsion tendentsiyalar zamonaviy ta'limning madaniy mazmuniga qaratilgan, shuning uchun innovatsiyaning ijtimoiy-madaniy yo'nalishi innovatsion rivojlanishning muhim talablaridan biridir.

Innovatsion hatti-harakatlar moslashishni nazarda tutmaydi, u o'z shaxsiyligini shakllantirishni, o'zini rivojlantirishni nazarda tutadi. O'qituvchi innovatsion ta'lim barkamol shaxsni tarbiyalash usuli ekanligini tushunishi kerak. "Tayyor shablonlar" unga mos kelmaydi, uning intellektual darajasini doimiy ravishda yaxshilash muhim. "Komplekslar" va psixologik to'siqlardan xalos bo'lgan o'qituvchi innovatsion o'zgarishlarning to'laqonli ishtirokchisi bo'lishga tayyor.

Quyida oliy ta'limda innovatsion yondashuv komponentlari keltirilgan

Innovatsion texnologiyalar asosida mantiqiy fikrlash oliy ta'lim tizimini rivojlantirishning eng muhim omillaridan hisoblanadi. Ular ta'lim jarayonida ma'lum o'zgarishlarga, ta'lim mazmuni, sifati boyishiga va samarali tashkil etilishiga sabab bo'ladigan turli tashabbus va yangiliklarning yaxlit tizimida namoyon bo'ladi. O'qituvchilarning faoliyati ko'p qirrali bo'lib, ular boshqaruvchi, muloqot qiluvchi, yo'naltiruvchi, tashkil etuvchi va baholovchi rollarini amalga oshirishlari kerak bo'ladi.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, bugungi kun innovatsion texnologiyalarini ilm-fan va ta'lim sohasida muvaffaqiyatli qo'llanilsa, yangi yosh avlod ana shu jahon tajribasi asosida saboq olib, ulg'aysa, davlatimizning ertangi istiqboli, kelajagi yorqin bo'lishiga shak-shubha yo'q.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Фуломов С.С. ва бошқалар. Ахборот тизимлари ва технологиялари: Олий ўқув юрти талабалари учун дарслик /Академик С.С.Фуломовнинг умумий таҳрири остида Т.: “Шарқ”, 2000. 529 б.
2. Abduqodirov A., Pardayev A. Ta’lim va tarbiyada zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish uslubiyoti. Toshkent. 2014 - y. 366 b.

Eslatma! “Talqin va tadqiqotlar” ilmiy-uslubiy jurnaliga kiritilgan maqolalardagi raqamlar, ma’lumotlar haqqoniylikiga va keltirilgan iqtiboslar to’g’riligiga mualliflar shaxsan javobgardirlar.

Bosh muharrir

Abdumannonov Islomjon Ikromjon o’g’li

Mas’ul muharrir

Isroilov Ozodbek Saydullajon o’g’li

Nashrga tayyorlovchi

Abdullayev Ravshanjon Inomjon o’g’li

“Talqin va tadqiqotlar” ilmiy-uslubiy jurnali, 2022-yil. 108 bet.

© Talqin va tadqiqotlar, 2022

© Mualliflar jamoasi, 2022

